

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

08.09.2026. Nr. 1-5/182

Ministru kabinetam

pasts@mk.gov.lv

Zināšanai: **Latvijas Republikas Saeimai**

saeima@saeima.lv

Par aizsargātā lietotāja tiesībām saņemt valsts atbalstu elektroenerģijas rēķinu maksas samazinājumam

[1] Tiesībsarga birojā 2024. gadā tika izskatīta pārbaudes lieta Nr. 2024-20-17B par aizsargātā lietotāja tiesībām saņemt valsts atbalstu elektroenerģijas rēķinu maksas samazinājumam, kas tika pabeigta ar 2024. gada 26. augusta atzinumu Nr. 6-6/37, turpmāk – Atzinums.¹ Atzinumā tika konstatēts, ka Ministru kabineta 2021. gada 1. jūnija noteikumu Nr. 345 “Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma noteikumi”², turpmāk – Noteikumi Nr. 345, 2. punkts veido atšķirīgu attieksmi starp aizsargātajiem lietotājiem, kas, lai arī ir noteikta ar leģitīmu mērķi, tomēr nav pamatota un samērīga ar to, līdz ar to regulējums neatbilst Latvijas Republikas Satversmes, turpmāk – Satversme, 91. un 109. pantam.

[2] Ievērojot minēto, tiesībsargs Ministru kabinetu aicināja līdz 2025. gada 1. martam nodrošināt tiesības visiem aizsargātajiem lietotājiem faktiski saņemt aizsargātā lietotāja atbalstu, ja tie nav tiešie elektroenerģijas tirdzniecības līguma slēdzēji, bet apakšlietotāji, un galalietotājs (dzīvojamās mājas īpašnieks, pārvaldnieks, u.c.) nav noslēdzis līgumu ar tādu elektroenerģijas tirgotāju, kam aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojums, turpmāk arī – Pakalpojums, jāsniedz obligāti vai kas to nodrošina brīvprātīgi.

¹ [Tiesībsarga atzinums](#);

² Ministru kabineta 2021. gada 1. jūnija noteikumi Nr. 345 “[Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma noteikumi](#)”,

Ministru kabinets nav izpildījis tiesībsarga rekomendāciju, kas tādejādi ir pamats atkārtoti uzsvērt regulējuma nepilnību un valsts pozitīvā pienākuma nodrošināt Pakalpojuma saņemšanu visiem aizsargātajiem lietotājiem neizpildes nepieļaujamību, kā arī paust aicinājumu veikt izmaiņas tiesiskajā regulējumā.

[3] Ievērojot minēto, Ministru kabineta uzmanība atkārtoti tiek vērsta uz turpmāk secīgi izklāstītajiem argumentiem un apsvērumiem.

[3.1] Aizsargātais lietotājs ir trūcīga vai maznodrošināta ģimene (persona), daudzbērnu ģimene vai ģimene (persona), kuras aprūpē ir bērns ar invaliditāti, vai persona ar I invaliditātes grupu, kura izlieto elektroenerģiju savā mājāsaimniecībā pašas vajadzībām (galapatēriņam). Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojums — elektroenerģijas tirdzniecība aizsargātajam lietotājam, samazinot kopējā maksājuma summu norēķinu periodam.³

[3.2] Saskaņā ar Būvniecības valsts kontroles biroja sniegto informāciju **valstī ir vērā ņemams aizsargāto lietotāju skaits**. Tā, 2023. gadā Latvijā bija reģistrēti vairāk kā 160 tūkstoši aizsargāto lietotāju. Vidējais aizsargāto lietotāju skaits, kuri saņēma ikmēneša Pakalpojumu, bija 89 531 lietotāju, tostarp 22 599 personas ar I grupas invaliditāti un bērni ar invaliditāti, 32 875 trūcīgās un maznodrošinātās personas un ģimenes, 34 057 daudzbērnu ģimenes. 2024. gadā vidēji mēnesī aizsargātā lietotāja atbalstu saņēma 92 833 lietotāju. Savukārt 2025. gadā Latvijā katru mēnesi vidēji tika reģistrēti 168 tūkstoši aizsargāto lietotāju, no kuriem vidējais aizsargāto lietotāju skaits mēnesī, kuri saņēma ikmēneša Pakalpojumu, bija 92 941 lietotāji. Saprota, ka šobrīd nav iespējams pilnīgi precīzi noteikt aizsargāto lietotāju skaitu, kuriem kopumā ir tiesības uz Pakalpojuma saņemšanu, vai kurus tieši skar Atzinumā konstatētā tiesību sistēmas problēma. Šāds secinājums ir izdarāms tādēļ, ka vienam aizsargātajam lietotājam piešķirtie statusi savstarpēji var pārklāties vai savstarpēji saistīto personu ģimenes ietvaros to var saņemt tikai viens lietotājs, taču tas nekādā mērā nepadara regulējuma nepilnības par neesošām un nenovērš personu tiesību aizskārumu.

[3.3] Valsts pozitīvais pienākums nodrošināt, ka Pakalpojumu saņem visi aizsargātie lietotāji, noteikts Elektroenerģijas tirgus likuma 33.¹ panta pirmajā daļā, kas paredz “Aizsargātajam lietotājam viena elektroenerģijas tirdzniecības līguma ietvaros ir tiesības saņemt aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu.” Tas nozīmē, ka **Pakalpojumu ir jāsaņem visiem aizsargātajiem lietotājiem**.

³ [Elektroenerģijas tirgus likums](#), 1.panta otrās daļas 3.,4.punkts;

[3.4] Likumdevējs, likumā paredzot šādu valsts pozitīvo pienākumu, vienlaikus ar Elektroenerģijas tirgus likuma 33.¹ panta ceturto daļu deleģēja pienākumu Ministru kabinetam noteikt: 1) aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma sniegšanas nosacījumus, finansēšanas un uzraudzības kārtību; 2) kārtību, kādā aizsargātais lietotājs saņem aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu; 3) kārtību, kādā aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma sniedzējs un iesaistītās institūcijas nodrošina informācijas apriti, apjomu, kā arī datu apstrādes noteikumus aizsargātā lietotāja datu informācijas sistēmā. No tā secināms, ka **Saeima ir deleģējusi Ministru kabinetu noteikt kārtību, kādā Pakalpojumu saņemtu visi aizsargātie lietotāji un šis pienākums ir pienācīgi jāizpilda.**

[3.5] Saskaņā ar Noteikumu Nr.345 2. punktu "Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojumu ir pienākums sniegt elektroenerģijas tirgotājam, kurš sniedz elektroenerģijas tirdzniecības pakalpojumu vairāk nekā desmit tūkstošiem mājstāvēniecības lietotāju. Elektroenerģijas tirgotājs, kura mājstāvēniecības lietotāju skaits ir mazāks nekā desmit tūkstoši, pakalpojumu sniedz brīvprātīgi." Noteikumu Nr. 345 18. punkts noteic, ka: "Ja aizsargātais lietotājs nav līgumslēdzējs, bet ir apakšlietotājs, pakalpojumu tas var saņemt saskaņā ar galalietotāja noslēgto līgumu. Šādā gadījumā aizsargātais lietotājs, izņemot trūcīgu vai maznodrošinātu mājstāvēniecību (personu), par kuru pakalpojuma saņemšanai nepieciešamos datus sniedz pašvaldība saskaņā ar šo noteikumu 28. punktu, piesakās pakalpojuma saņemšanai pie līgumslēdzēja (galalietotāja) izvēlēta elektroenerģijas tirgotāja, norādot līgumslēdzēja (galalietotāja) līguma numuru, savu vārdu, uzvārdu, personas kodu, pakalpojuma saņemšanas adresi un kontaktinformāciju. Pēc apakšlietotāja pamatota pieprasījuma līgumslēdzējam (galalietotājam) ir pienākums uzrādīt līguma numuru." Abas aplūkotas tiesību normas nenodrošina Pakalpojuma saņemšanu visiem aizsargātajiem lietotājiem. Proti, tie aizsargātie lietotāji, kas ir apakšlietotāju tiesiskajā statusā, nevar saņemt valsts atbalstu tad, ja galalietotājs brīvā elektroenerģijas tirgus ietvaros ir izvēlējis tādu elektroenerģijas tirgotāju, kas Pakalpojumu nesniedz tādēļ, ka to nevēlas un attiecībā uz šādu elektroenerģijas tirgotāju nepastāv Pakalpojuma sniegšanas pienākums. Jau Atzinumā tika konstatēts ka, tie **aizsargātie lietotāji**, kuriem pēc būtības no likuma izriet tiesības saņemt Pakalpojumu, bet, kuri nav tiešie elektroenerģijas tirdzniecības līguma slēdzēji, **kā apakšlietotāji, nevar saņemt valsts atbalstu, ja galalietotājs brīvā elektroenerģijas tirgus ietvaros ir izvēlējis tādu elektroenerģijas tirgotāju, kas Pakalpojumu nesniedz.**

[3.6] Minētie apsvērumi, kā tas jau ir ticis akcentēts arī Atzinumā, ir pamats secinājumam, ka **Noteikumu Nr. 345 2. un 18. punkts**, ciktāl tas nenodrošina tiesības visiem aizsargātajiem lietotājiem saņemt aizsargātā lietotāja atbalstu arī apakšlietotāja statusā, proti, gadījumos, kad

galalietotājs (dzīvojamās mājas īpašnieks, pārvaldnieks, u.c.) nav noslēdzis līgumu ar tādu elektroenerģijas tirgotāju, kam Pakalpojums jāsniedz obligāti vai to nodrošina brīvprātīgi, **neatbilst Satversmes 91. un 109. pantam, Elektroenerģijas tirgus likuma 33.¹ panta pirmajai daļai**. Tādējādi man ir pienākums aicināt Ministru kabinetu šādu neatbilstību novērst.

[3.7] No Ministru kabineta 2025. gada 9. aprīļa vēstules Nr.25-TA-148 "Par aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma sniegšanu" var secināt, ka **valdība konceptuāli piekrīt** Atzinumā konstatēto aizsargātā lietotāja atbalsta saņemšanas **trūkumu pastāvēšanai**, kam nepieciešams tiesiskais risinājums, **taču līdz šim nav izdarīti nedz atbilstoši grozījumi Noteikumos Nr.345, nedz ieviesti alternatīvi aizsargātā lietotāja atbalsta saņemšanas veidi**.

[3.8] Tādējādi secināms, ka valstij likumā ir noteikts pozitīvs pienākums nodrošināt Pakalpojuma saņemšanu visiem aizsargātajiem lietotājiem, Saeima ir deleģējusi Ministru kabinetu paredzēt detalizētu kārtību, kādā šāds pienākums ir pildāms, tiesībsargs Atzinumā, norādot uz konkrētām regulējuma nepilnībām, ir konstatējis, ka ir tādi aizsargātie lietotāji, kuri pakalpojumu nesaņem, Ministru kabinets konceptuāli piekrīt minēto trūkumu pastāvēšanai, taču nekas nav paveikts, lai esošos sistēmiska rakstura regulējuma trūkumus novērstu.

[3.9] Tiesībsarga likuma 11.panta 4.punkts noteic, ka viena no tiesībsarga funkcijām ir trūkumu atklāšana tiesību aktos vai to piemērošanā jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību ievērošanu. Minētā likuma 12.panta 8.punkts paredz to, ka tiesībsargam, pildot likumā noteiktās funkcijas, citstarp ir uzdevums sniegt Saeimai un Ministru kabinetam ieteikumus attiecībā uz tiesību aktu izdošanu vai grozīšanu. Tiesībsarga likuma 13.panta 8.punkts noteic, ka tiesībsargam ir tiesības iesniegt pieteikumu par lietas ierosināšanu Satversmes tiesā, ja iestāde, kas izdevusi apstrīdamo aktu, nav tiesībsarga norādītajā termiņā novērsusi konstatētos trūkumus.

Ievērojot visu iepriekš minēto, kā arī pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 12.panta 8.punktu, ar šo **aicinu Ministru kabinetu līdz 2026.gada 10.decembrim**

- **izdarīt nepieciešamos grozījumus Ministru kabineta 2021.gada 1.jūnija noteikumu Nr. 345 "Aizsargātā lietotāja tirdzniecības pakalpojuma noteikumi" 2. punktā un 18. punktā, lai nodrošinātu tiesības visiem aizsargātajiem lietotājiem faktiski saņemt aizsargātā lietotāja atbalstu arī apakšlietotāja statusā, proti, gadījumos, kad galalietotājs (dzīvojamās mājas īpašnieks, pārvaldnieks, u.c.) nav noslēdzis līgumu ar tādu elektroenerģijas tirgotāju, kam Pakalpojums jāsniedz obligāti vai to nodrošina brīvprātīgi vai, ja netiek grozīts spēkā esošais regulējumu, ieviest alternatīvus aizsargātā lietotāja atbalsta saņemšanas veidus.**

Aicinu Ministru kabinetu izpildīt lūgumu minētajā termiņā, par tā izpildi informējot mani atsevišķi.

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova